

N:o 125.

Af herr **V. L. Moll m. fl.**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förlagsinteckning i jordbruksinventarier.*

Jordbrukets kreditbehof är af två till sin natur väsentligen olika slag: *fastighetskredit* och *förlagskredit*.

De behof, fastighetskrediten är afsedd att fylla, kräfva lång återbetalningstid. Då beviljandet af dylik kredit ej anses lämpligen kunna och bära förenas med vanlig bankverksamhet, har man i de flesta länder upprättat särskilda fastighetskreditanstalter, sådana som Sveriges allmänna hypoteksbank och hypoteksföreningarne.

Jordbrukets behof af förlagskredit sammanfaller till sin natur i hufvudsak med handelns och industriens kreditbehof, men företer dock väsentliga olikheter, beroende på de säregna förhållanden, under hvilka jordbruket arbetar. I stort sedt torde förlag till jordbruket, för att till fullo motsvara ändamålet, kräfva längre återbetalningstid än exempelvis den kredit, köpmannen behöfver. Äfven jordbrukets behof af förlagskredit torde därför bäst tillgodoses af särskildt för detta ändamål inrättade kreditanstalter.

Det moderna jordbruket antager dagligen en allt intensivare karaktär. Men häraf följer med nödvändighet behof af ökad rörelsekapital. Frågan om vidtagande af åtgärder för ett bättre tillgodosende af detta behof är af gammalt datum, men väntar fortfarande på sin lösning.

Särskilda kreditanstalter för tillgodosende af det svenska jordbrukets behof af förlagskredit finnas icke. Anledningen härtill torde i väsentlig mån vara att söka däri, att den svenska lagstiftningen icke medgifver förlagsinteckning i jordbruksinventarier. I följd häraf är den

kreditbehöfvande jordbrukaren beröfvad möjligheten att under betryggande former använda sina inventarier såsom säkerhet. Denna brist är i hög grad kännbar ej blott för mindre bemedlade jordägare utan äfven och i all synnerhet för arrendatorer. I saknad af utväg att använda förlagsinteckning i inventarier såsom säkerhet för behöflig förlagskredit har jordbrukaren ofta ingen annan utväg än att anlita borgen. Men den, som anlitar borgen, får också tyvärr alltför ofta gifva borgen, och följden blir ett utgrenadt borgenssystem med därpå följande olägenheter.

I betänkande, afgifvet den 23 september 1886 af därtill förordnade kommitterade rörande frågan, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg må kunna beredas idkare af jordbruksnäringen att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital, framlades förslag till lagstiftning i nämnda syfte. Detta förslag gick i hufvudsak ut, dels på att fastighetsinteckning skulle kunna medgifvas i sådan form, att inteckningen omfattade jämväl inventarierna, dels på att medgifva förlagsinteckning i arrendators eller innehafvares af boställe eller fideikommiss inventarier.

I fråga om förlagsinteckningens användbarhet för jordbruksindustrien yttrade 1881 års förlagsinteckningskommitté:

»Hvad först beträffar frågan om en särskild lagstiftning för tillgodoseende af jordbrukets behof af förlagskapital, läser vid denna frågas besvarande å ena sidan de själfägande jordbrukarnes, och å den andra de icke själfägande eller arrendatorernas ställning böra särskildt undersökas, då de förhållanden, som måste vara bestämmande för frågans lösning med afseende å dessa båda klasser af jordbrukare i flera delar äro skiljaktiga. De förra eller jordägarne hafva nämligen i sin fasta egendom ett föremål, hvars intecknande till hela sitt värde är åtminstone i ett hänseende en mera användbar form för kreditens anlåtande än hypotiseringen af löseegendomen kan vara. Ty fastighetspanten erbjuder just de förmåner, hvilka, på sätt i det föregående är antydt, förmånsrätten i löseegendom i följd af föremålets rörlighet och föröfverlighet är ur stånd att lämna. I följd härpå är också antagligt, att fastighetsägaren, innan något användande af förlagsinteckning ifrågakommer, begagnat fastighetskrediten till dess yttersta gräns, och att bereda honom tillfälle att därutöfver genom erbjudande af förmånsrätt i den lösa egendomen inlåta sig i en skuldsättning, hvilken dessutom i många fall måhända komme att användas icke till egendomens förbättrande utan för att tillfredsställa böjelsen för kanske icke oundgängliga konsumtionsbehof, dem den personliga krediten icke vidare förmådde tillgodose, sådant kan icke ens för jordägaren själf medföra någon verk-

lig fördel. I fråga om hvarje näring torde den ekonomiska regel i allmänhet hafva sin giltighet, att för en rörelses fördelaktiga bedrifvande fordras, att densamma åtminstone till någon del är grundad på näringsidkarens egna tillgångar, och att en rörelse, i synnerhet af större omfattning, som uteslutande eller nästan uteslutande bygges på främmande medel, för dess idkare medför stor våda och sällan erbjuder mera lofvande utsigt till framgång. Och att för jordägaren, om han skuldsatt sig till ett belopp, motsvarande fulla värdet af hans fastighet, gränsen för det fördelaktiga användandet af krediten i allmänhet blifvit uppnådd, kanske öfverskriden, därom vittnar erfarenheten — — — — —.

Hvad åter vidkommer brukarne af annans jord, så måste väl erkännas, att då de endast med högst få undantag kunna hafva någon in-teckning i fast egendom att erbjuda en långifvare, det för dem skulle vara en verklig fördel, om i stället därför ett annat sätt att lämna säkerhet för de lån, hvaraf de kunde vara i behof, blefve dem beredt. Äfven för denna klass af jordbrukare synes dock förlagsin-teckningens nytta kunna sättas allvarligt i fråga. Otvifvelaktigt skulle nämligen förlagsin-teckningsrättens utsträckning till dem medföra en väsentlig förminskning, om ej ett tillintetgörande, af deras personliga kredit, och på goda grunder är antagligt att detta för dem skulle utgöra en olägenhet, större än den fördel blefve, som i vissa fall vore med användandet af förlagsin-teckning förenad.»

Kommitténs antagande, »att fastighetsägaren, innan något användande af förlagsin-teckning ifrågakommer, begagnat fastighetskrediten till dess yttersta gräns», torde med fullt fog kunna betecknas såsom oriktigt. Funnes tillfälle att begagna förlagsin-teckning, skulle säkerligen en god sådan komma till användning, *innan* låntagaren begagnade sig af en svag fastighetsin-teckning, liggande invid yttersta gränsen af fastighetens värde.

Gentemot ofvan citerade yttrande, »att för jordägaren, om han skuldsatt sig till ett belopp, motsvarande fulla värdet af hans fastighet, gränsen för det fördelaktiga användandet af krediten i allmänhet blifvit uppnådd, kanske öfverskriden», bör framhållas, att det för en på dylikt sätt situerad jordägare skulle vara en afsevärd fördel, om han vore i tillfälle att såsom säkerhet för behöflig förlagskredit utbyta en svag fastighetsin-teckning, liggande invid randen af egendomens värde, mot en god förlagsin-teckning i inventarier. Förlagsin-teckningens hufvudsakliga betydelse skulle emellertid icke ligga i möjligheten att ersätta en svag fastighetsin-teckning med en god förlagsin-teckning, utan i möjligheten att ersätta borgen med förlagsin-teckning.

Gentemot 1881 års kommittés yttrande, att förlagsinteckningsrättens utsträckning till brukare af annans jord skulle medföra en väsentlig förminskning, om ej ett tillintetgörande, af dessas personliga kredit, invände 1886 års kommitté:

»Emot medgifvande af realsäkerhet i icke traderad löseegendom har alltid anmärkts, att därmed den *personliga* krediten skulle helt och hållet tillintetgöras. För att halten af detta påstående må kunna bedömas, torde det behöfva närmare granskas. Den personliga krediten i och för sig är väl ingenting annat än det förtroende, borgenären hyser till gäldenärens personliga egenskaper, hans redbarhet och yrkesduglighet. Att en person, som saknar alla tillgångar, kan tillvinna sig detta förtroende, är dess bättre ingenting sällsynt, och en stor del af handelskrediten har i själfva verket ingen annan grund. Att denna rent personliga kredit skulle lida något afbräck genom förändrad lagstiftning angående realsäkerhet i löseegendom, kan väl icke vara meningen. Men personalkrediten förekommer icke allenast i sin ofvannämnda rena form, utan äfven såsom supplement till det på gäldenärens förmögenhetsförhållanden grundade förtroendet, och det är svårt, om ej omöjligt, att säga, hvilketdera momentet i denna sammansättning i hvarje särskildt fall är det principala.

Den omständigheten, att jordbrukaren mera än andra yrkesidkare varit hänvisad till den personliga krediten, har emellertid bidragit att ytterligare försvaga densamma, ty häraf har fostrats det borgenssystem, som under form af ömsesidiga växelförbindelser på senare tiden i vidsträckt mån uppträdt bland vår landtbefolkning. Ett sådant system af ömsesidig ansvarighet emellan likställda och närboende yrkesidkare kan vara både berättigadt och nyttigt, där det ej missbrukas, men sådant det nu förekommer i åtskilliga landsorter medför det stora vådor. Att inskränka jordbrukarnes behof af den personliga kreditens anlitage är ett önskningsmål, dit man för närvarande icke läser kunna komma på annan väg än genom beredande åt honom af kredit, grundad på realsäkerhet i hans lösa egendom.»

Gent emot den framställda invändningen, att det skulle möta svårigheter att belåna förlagsinteckningar i jordbruksinventarier, torde böra framhållas, att om och när lagstiftningen väl en gång blifvit ändrad därhän, att rätt att taga dylika förlagsinteckningar medgifves, då kommer det säkerligen icke att dröja länge, förr än särskilda kreditanstalter afsedda till belåning af sådana inteckningar uppstå.

Ehuru snart tjugu år förflutit, sedan 1886 års jordbruksförlagskreditkommitté afgaf sitt betänkande, synes denna för det svenska

jordbrukets utveckling viktiga fråga fortfarande vara långt ifrån sin lösning.

Vi tillåta oss därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t att taga i förnyadt öfvervägande frågan om medgifvande af förlagsinteckning i jordbruksinventarier samt att förelägga Riksdagen de förslag, hvartill ett sådant öfvervägande kan gifva anledning.

Stockholm den 25 januari 1905.

Victor Moll.

Aug. Henricson.

E. Åkerlund.

Wilh. Andersson.
